

Regio VIII Brabants Peelgebied

CULTUURHISTORISCHE INVENTARISATIE PROVINCIE NOORD-BRABANT

GEMEENTE LEENDE

MIP-rapport Foto- en Tekeningenarchief
**DIT EXEMPLAAR WORDT
NIET UITGELEEND!**

Niet in database opgenomen!

INHOUD

1.	Woord vooraf	3
2.	Criteria	4
3.	Werkwijze	7
4.	Historische karakteristiek van Leende	10
	Landschap	
	Nederzettingen	
	Bebouwing en groenelementen	
5.	Overzicht van straten, gebouwen en groenelementen	14
6.	Literatuurlijst	22
7.	Foto overzicht	23
8.	Kaart gemeente Leende (bijlage)	

1. WOORD VOORAF

Dit overzicht van cultuurhistorisch waardevolle nederzettingen, gebouwen en groenelementen in de gemeente Leende maakt deel uit van een - per gemeente opgezette - en zo "compleet" mogelijke inventarisatie in de provincie Noord-Brabant.

De snelle en vaak ingrijpende veranderingen in het Brabants cultuurlandschap hebben de totstandkoming van een dergelijk overzicht dringend noodzakelijk gemaakt. Te meer omdat deze veranderingen steeds duidelijker kenmerken lijken te vertonen van een massaal afbrokkelingsproces, waarbij veel van wat als karakteristiek-Brabants mag gelden, voorgoed uit het beeld van stad en land dreigt te verdwijnen. Een ontwikkeling, die naar het oordeel van het bestuur van de provincie Noord-Brabant indruist tegen de in brede kring ondersteunde opvatting, dat elementen uit het verleden essentieel zijn voor de verscheidenheid en herkenbaarheid van het heden, en daarmee voor de leefbaarheid in het algemeen.

In weerwil hiervan is deze rapportage niet op de eerste plaats bedoeld als een "document humain", ofschoon bekommernis om de toekomst van Brabants verleden het eigenlijke doel van deze uitgave licht dreigt te overstemmen. Dat doel is: het op systematische wijze - aan de hand van een aantal welomschreven criteria - optekenen van wat er in Brabant aan cultuurhistorisch waardevolle objecten (nog) aanwezig is, om op grond daarvan de prioriteiten te kunnen bepalen voor een effectief en samenhangend provinciaal monumentenbeleid.

De hier voor u liggende inventarisatie vertegenwoordigt letterlijk een serie momentopnames. Reden waarom de samenstellers het woord "compleet" in de inleidende zin van aanhalingstekens hebben voorzien. Niet zozeer omdat zij zich bij hun rapportage uitdrukkelijk ontslagen wilden zien van de pretentie van volledigheid. Zo'n pretentie zou, alleen al gelet op de betrekkelijkheid van het begrip "cultuurhistorisch waardevol", niet reëel zijn. Veeleer weerspiegelt deze schrijfwijze hun vrees dat, als het afbrokkelingsproces in het huidige, genadeloze tempo doorzet, ook een aantal van de hier opgenomen gegevens snel door de actualiteit zal zijn achterhaald.

Onderzoek en veldwerk voor de hier gepresenteerde inventarisatie vonden plaats in 1981 en werden verricht door drs. A.J.C. van Leeuwen, drs. N.C.M. Maes en H.Th.M. Ruiter, arch. HBO, allen werkzaam bij de provincie Noord-Brabant. In 1984 werden gegevens uitgewisseld met mevr. ing. C.L.C.M. Spapé, die in opdracht van de gemeente een inventarisatie maakt van de boerderijen. Wijzigingen die zich na 1981 voordeden, konden om organisatorische redenen slechts ten dele in deze uitgave worden verwerkt.

's-Hertogenbosch, september 1984.

2. CRITERIA

Uit de vele objecten die voor inventarisatie in aanmerking kwamen, moest uiteraard een keus worden gedaan. Dat gebeurde aan de hand van een aantal criteria, die verder in dit hoofdstuk groepsgewijs worden omschreven.

Bij deze criteria wordt het bindend element in veel gevallen gevormd door de "historische karakteristiek" van de nederzetting. Wat wordt daaronder verstaan?

Een nederzetting is, in de hier gebruikte terminologie, een geheel van bebouwing, percelen, wegen en waterlopen, dat in de loop der tijd een meer of minder samenhangende vorm heeft opgeleverd. Het eigen karakter van een nederzetting is het produkt van een - al dan niet geleidelijke - historische ontwikkeling, die in vele gevallen tot op de dag van vandaag valt af te lezen, zowel aan het ruimtelijk patroon als aan de bebouwing zelf. Dat geldt in beginsel net zo goed voor een oud akkerdorp, als voor een moderne nieuwbouwwijk.

Op zeker moment leidt een reeks van ontwikkelingen tot een situatie, waar de nederzetting voor ons gevoel een uitgesproken eigen vormidentiteit bereikt. Dát moment bepaalt de "historische karakteristiek" van de nederzetting, die dus als het ware de optel- en aftreksom is van een reeks structuurbepalende en structuurversturende ingrepen.

De invloed van dat moment kan zich, meer of minder nadrukkelijk zichtbaar, vaak uitstrekken tot het moment van nu. Zo is voor de landelijke nederzettingen tussen Oirschot en Best de situatie rond het midden van de vorige eeuw nu nog steeds beeldbepalend. Vandaar dat het moment van de historische karakteristiek ook omstreeks dat tijdstip is gekozen. Zowel de middeleeuwse aanleg, als de wijzigingen van na 1850 zijn daarbij als wezenlijke bestanddelen aan te merken.

Een heel ander voorbeeld is de oude vestinggordel van Bergen op Zoom. Daar is een essentieel element in de historische karakteristiek, zoals die rond 1800 bestond, thans niet meer afleesbaar. In die tijd werd de stad sterk gedomineerd door haar uitgebreide vestingswerken. Sinds die echter aan het eind van de vorige eeuw zijn ontmanteld, wordt het huidige beeld bepaald door een parken-, straten- en bebouwingsgordel, die rond 1920 hun uiteindelijke vorm kregen. Daarmee is de historische karakteristiek van ca. 1800 nu dus niet meer relevant voor dit deel van de stad. Die van rond 1920 echter des te meer.

Tegen de achtergrond van deze historische karakteristiek zijn alle objecten afzonderlijk getoetst aan de volgende criteria:

- Architectonische en kunsthistorische criteria

- het object is een goed voorbeeld van een bepaalde stijl of bouwtrant, of van het werk van een bekend architect, stedenbouwkundige of kunstenaar
- het object is gaaf qua stijl en detaillering

- het object vertegenwoordigt een unieke (bouw) techniek, (bouw)-type of is typerend voor de ontwikkeling van de industriële techniek
  - het object heeft esthetische waarde op grond van de vorm en detaillering van exterieur en/of interieur.
- Planologische, landschappelijke en stedenbouwkundige criteria
    - het object vormt samen met bijgebouwen, kleine artefacten en erfbeplanting of tuinaanleg een karakteristiek geheel
    - het object maakt deel uit van een groter historisch geheel of complex
    - het object sluit, met name in historisch en geomorfologisch opzicht, aan bij het landschap
    - het object maakt deel uit van een gebied met een grote continuïteit, waardoor het historisch patroon van verkaveling, wegen en waterlopen goed geconserveerd is gebleven
    - het object vormt een onderdeel van een historische stedenbouwkundige structuur of een historisch nederzettingstype
    - het object is karakteristiek voor stad, dorp of streek.
  - Sociaal- en cultuurhistorische criteria
    - aan het object zijn historische herinneringen verbonden in de ruimste zin van het woord
    - het object vertegenwoordigt een aspect van de sociale of economische geschiedenis
    - het object is representatief voor een bepaalde fase in de ontwikkeling van dorp, stad of streek.

Afhankelijk van de situatie en de aard van het object, was het ene criterium bij de selectie meer bepalend dan het andere. Zo kan men zich voorstellen dat bij een eenvoudig voorbeeld van landelijke bouwkunst criteria als type, bouwtechniek, samenhang met de directe of wijdere omgeving, historische verkaveling en patroon van wegen en waterlopen, meer gewicht in de schaal werpen, dan bij een kerkgebouw. Daar zullen eerder stijl, gaafheid van details, esthetische kwaliteiten en geschiedkundige aanknopingspunten de doorslag geven. Bij monumenten van jongere datum zijn op hun beurt bouwtype, techniek, vormgeving, architect en sociaal-historische betekenis weer het meest van belang.

De samenhang met de omgeving heeft bij de beoordeling een grote - zo niet dominerende - rol gespeeld. Objecten als daglonershuizen, weverswoningen, smidsen e.d., ontleen vooral daaraan vaak hun bijzondere waarde. Een op zich interessant object, dat als laatste getuige de herinnering oproept aan een overigens verder geheel verstoorde situatie, scoort doorgaans minder hoog, dan een object dat deel uitmaakt van een karakteristieke, betrekkelijk ongerept gebleven omgeving. Daarentegen zal een in detail aangetaste reeks gebouwen, die een onderdeel vormt van een qua maat en schaal nog goed bewaarde en interessante structuur, op grond daarvan in deze inventarisatie juist worden meegenomen.

Ten slotte heeft, zoals men begrijpen zal, ook de zeldzaamheidswaarde van een object of nederzettingstype bij de afwegingen meegespeeld. Onnodig te zeggen dat genoemde criteria niet alleen van belang zijn in het kader van deze inventarisatie. Zij spelen een cruciale rol bij het concrete monumentenbeleid van de provincie Noord-Brabant: bij het bepalen van de prioriteiten voor het behoud* van cultuurhistorisch waardevolle objecten en het ontwikkelen van het daarvoor meest geëigende instrumentarium.

---

* Naast genoemde criteria zullen in de praktijk ook andere factoren (bouwkundige staat, mogelijkheden tot functiewaardering, beschikbare middelen e.d.) het eventuele behoud van cultuurhistorisch waardevolle objecten bepalen.

3. WERKWIJZE

Bij het in kaart brengen en beschrijven van de verschillende cultuur-historisch waardevolle objecten, met het doel een overzicht te geven van wat in de provincie op dit gebied bewaard is gebleven, werden de samenstellers met een aantal beperkingen geconfronteerd.

Om te beginnen was het met de beschikbare mankracht en financiële middelen, gelet ook op het tijdsbestek waarbinnen de werkzaamheden moesten worden afgerond, nauwelijks mogelijk uitvoerig bronnenonderzoek te verrichten naar de geschiedenis van een bepaald gebied. Men was voornamelijk aangewezen op de beschikbare informatie, die doorgaans schaars aanwezig en bovendien niet altijd even betrouwbaar bleek.

Daarnaast waren er ook problemen van meer praktische aard. Zo leende, vooral in dicht bebouwde kommen, de situatie er zich niet altijd voor om bijvoorbeeld alle gevels van een gebouw nauwgezet te bestuderen. Voor interieurs gold dit in nog sterkere mate; deze konden slechts bij hoge uitzondering worden bezichtigd.

In verband daarmee kan het hier gepresenteerde materiaal slechts een indruk geven - zij het dan ook een redelijk verantwoorde - van de in de gebouwde omgeving aanwezige waarden, die voorwerp van monumentenzorg kunnen zijn en die bij planologische beslissingen in de beschouwing moeten worden betrokken.

Bij het bestuderen en beschrijven van de objecten is, zoals al aange-stipt, de samenhang met de directe omgeving en met de nederzetting als geheel voortdurend goed in het oog gehouden. Een object kan, als deel én als exponent van een groter geheel, immers niet adequaat worden be-schreven, als dit totaalbeeld bij de onderzoeker ontbreekt.

Belangrijke aanknopingspunten voor dit totaalbeeld vormen onder meer de specifieke kenmerken van de omgeving (hoogteligging, reliëf, perceels-vorm, bodemgebruik e.d.), die een rol hebben gespeeld met betrekking tot de plaats en aard van de nederzetting. Zo is er een hemelsbreed verschil tussen het landbouwgebied in de polders van Noordwest-Brabant en, om wat te noemen, een Kempens akkerdorp. In het eerste geval domineert het open, vlakke land, met zijn grote, verspreid gelegen boerehoeven; in het tweede geval hebben we te maken met een veel kleinschaliger akkerstruc-tuur met een lint van boerderijen, gelegen op de oeverwallen van beken. Behalve het onderkennen van verschillen in "decor", is ook het bepalen van de invloed daarop van historische en sociaal-economische factoren - als conjunctuur, machtspatronen, bestaansmiddelen, verkeersbindingen enz. - van groot belang voor het invullen van dat totaalbeeld. Een goed voorbeeld daarvan is Vught, dat zijn vorm met Markt en stationsbuurt kreeg onder invloed van de oude hoofdwegen tussen Eindhoven, Den Bosch en Tilburg, alsmede de latere spoorlijn.

En ten slotte kan ook literatuur over een gebied en de daarbinnen gelegen nederzettingen een - zij het vaak globaal- beeld geven van de dominanten die bij de ontwikkeling daarvan een rol hebben gespeeld.

Al dit materiaal te zamen vormt als het ware een soort "onderlegger", die in meerdere of mindere mate houvast biedt bij het verwerven van inzicht in hetgeen als karakteristiek mag worden aangemerkt.

In dit verband zijn ook oude kaarten van belang, vooral de sinds ca. 1830 gepubliceerde topografische kaarten 1:25.000 en 1:50.000. Deze zijn namelijk direct vergelijkbaar met de huidige stafkaarten van dezelfde schaal en geven daardoor een goed beeld van het veranderingsproces dat zowel nederzettingen als landschap in de loop der tijd hebben ondergaan. Overigens is het patroon dat uit het bestuderen en vergelijken van deze kaarten naar voren kwam, steeds ter plekke aangevuld met eigen waarnemingen met betrekking tot stratenpatroon, bebouwing en beplanting.

In hoeverre is, ondanks de hier gekozen opzet, waarbij een aantal concrete criteria als uitgangspunten dienen, toch niet het gevaar aanwezig dat er bepaalde subjectieve elementen in de beoordeling sluipen? Degene die de inventarisatie uitvoert, maakt uit wat hij wel en niet documenteert. Hij wordt daarbij geleid door zijn kennis van de historische karakteristiek van de nederzetting. Welke elementen bepalen het eigen -specifieke- karakter daarvan? Is dit "eigene" nog afleesbaar aan bebouwing of omgeving, en in hoeverre is het door veranderingen verstoord?

Het zal duidelijk zijn dat alleen al dit deel van het afwegingsproces niet geheel objectief kan zijn. Het wordt immers niet alleen bepaald door de doelstelling van het onderzoek, maar ook de persoon van de inventarisator en de tijd waarvan hij het product is. Tegelijkertijd echter mag men erop vertrouwen dat de systematiek en de criteria die aan dit onderzoek ten grondslag liggen, een zekere garantie bieden dat persoonlijke voorkeuren bij de beoordeling uiteindelijk nergens de boventoon voeren.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het verband tussen de ruimtelijke vorm van de nederzetting en de geomorfologische en landschappelijke context waarin zij geplaatst moet worden. Aansluitend volgt een schets van de karakteristieke bebouwingstypen en groenelementen.

In het daarop volgende hoofdstuk worden de verschillende objecten alfabetisch per straat behandeld. Straten die zich onderscheiden door een duidelijke samenhang van de daarin gelegen objecten, worden in voorkomende gevallen bovendien afzonderlijk beschreven. Per object worden vermeld: huisnummer, algemene typering, geschatte bouwdatum, exacte bouwdatum*. (b.v. blijkens muurankers, jaarsteen, literatuurvermelding), data van belangrijke wijzigingen, de aanwezigheid van eventuele artefacten, zoals stootstenen, hekpalen e.d., bijgebouwen (met vermelding van eventueel afwijkende datering), groenelementen (waarbij oudere bomen met opgave stamontrek), eventuele opmerkingen over details of bijzondere onderdelen**.

Iedere inventarisatie bevat bovendien één of meer kaarten van het onderzoeksgebied, schaal 1:10.000 (bij dichtere bebouwing ook uitsneden met schaal ca. 1:5.000). Daarop zijn de volgende zaken aangegeven:

- geïnventariseerde objecten met cultuurhistorische betekenis (zwarte stip)
- beschermde monumenten (zwarte stip met cirkel)
- straatnamen en huisnummers

- gemeentegrenzen
- dijken, waterlopen en steilranden
- oude wegenpatronen en oude akkerbodems met een humusdikte van minimaal 50 cm (globaal aangegeven).

Beschermde stads- en dorpsgezichten, alsook landgoederen, zijn eveneens aangegeven. Groepen gebouwen die een karakteristiek geheel vormen of die deel uitmaken van een interessant nederzettingstype, zijn omlijd.

---

* In tegenstelling tot de geschatte bouwdatum is de exacte bouwdatum in de tekst steeds onderstreept aangegeven.

** Voor zover het rijksmonumenten betreft, zijn de beschrijvingen ontleend aan de officiële monumentenlijst, zo nodig onderzijds aangevuld (aangegeven met N.B.).

4. HISTORISCHE KARAKTERISTIEK VAN LEENDE

Landschap

De gemeente bestaat uit de kom Leende en de gehuchten Leenderstrijp, Boschhoven, Oosterik, Zevenhuizen en Bruggerhuizen en de boswachterij Leende. De zuidgrens wordt gedeeltelijk gevormd door de rijksgrens en de grens met Maarheeze. Deze gemeente ligt ook ten oosten van Leende. Valkenswaard ligt ten westen, gescheiden door de gedeeltelijk genormaliseerde Tongelreep. Ten noorden ligt Heeze.

De Strijper Aa doorsnijdt het gebied van zuidwest naar noordoost en heet ten noorden van de samenvloeiing met de Kleine Aa - ten zuiden van de kom - Grote Aa.

De Tongelreep verloopt van ca. 26 meter ten zuiden tot 22 meter boven NAP ten noorden van de gemeente. De Aa heeft een verval van 26 naar 21 meter. De gemeente ligt globaal tussen 33 en 21 meter boven NAP, gemeten respectievelijk in de Grote Heide en ten noorden van de kom.

Bruggerhuizen ligt op ongeveer 26 meter, Leenderstrijp eveneens op 26 meter en de kom op ca. 25 meter.

De bodem bestaat uit dekzand dat vooral ten westen van de Strijper Aa een sterk lemig karakter heeft en ook veen bevat. Deze dekzanden zijn tijdens en na de laatste ijstijd - ca. 10.000 jaar geleden - door wind en water afgezet, gedeeltelijk in de vorm van oeverwallen.

De hoofdlijnen van het landschap zijn de volgende:

- a. De bebouwde kom en de gehuchten, een langgerekte bebouwingsstrook die na 1950 naar het oosten uitgedijd is op oude akkerbodems.
- b. De oude akkergebieden met een humuslaag van meer dan 50 cm., gelegen ten oosten, ten westen en noorden van de kern. Deze humuslaag is ontstaan door eeuwenlange bemesting vanuit de potstal.
- c. De laaggelegen weidegebieden aan weerszijden van Tongelreep, Strijper en Kleine Aa.
- d. De voormalige heidegebieden ten oosten van de kern, nu ontgonnen tot akker- en weidegrond.
- e. De voormalige Groote Heide, nu grotendeels met naaldhout beplant (Boswachterij Leende).

Nederzettingen

De gemeente bestaat uit de kern Leende (met Kleine Kerk) en de gehuchten Oosterik, Boschhoven, Zevenhuizen, Leenderstrijp en Bruggerhuizen.

De nederzettingen zijn in wegenstructuur en bebouwingskarakter goede voorbeelden van akkerdorpen, die deel uitmaken van een lange reeks nederzettingen aan de Aa op oeverwallen gelegen.

De dorpskern met Kleine Kerk ligt op de oeverwal ten oosten van de Grote Aa met in de kern de laat-middeleeuwse parochiekerk. Tengevolge van vele branden van de 17e tot de 20e eeuw is weinig oude bebouwing bewaard gebleven. De gemengde lintbebouwing van woonhuizen en boerderijen bestaat uit panden die in het algemeen met de nokrichting haaks en evenwijdig op de straat gericht zijn. Ten zuiden van de kerk ligt het vroegere driehoekige marktplein. Oosterik heeft een meer geprononceerd agrarisch karakter. De bebouwing is na branden in 1925, 27 en 28 geheel vernieuwd, maar veel oudere bomen zijn wel bewaard gebleven.

Boschhoven daarentegen is een zeer goed en gaaf voorbeeld van een akkerdorp met verspreide, deels haaks op de weg gerichte langgevelboerderijen en een driehoekig beplant plein met H. Hartbeeld. Het zandlichaam van de E9 heeft een gevoelige scheiding teweeg gebracht tussen de kom en het agrarische vlek Leenderstrijp, een kapelgehucht nabij de plaats van de in de vroege 19e eeuw herbouwde middeleeuwse kapel. Dit gehucht heeft een structuur van elkaar kruisende, soms splitsende landwegen met overhoeken en driehoekige pleinen. Op het plein Klooster een oude etagelinde.

Bruggerhuizen bestaat uit enige sterk verbouwde boerderijen op de samenkomst van enige wegen nabij de Tongelreep.

Zevenhuizen bezit enkele boerderijen en een voormalig tolhuis.

Bebouwing en groenelementen

Boerderijen

De vele dorpsbranden hebben tot in de vroege 20e eeuw het aantal oude boerderijen sterk verminderd. Leenderstrijp en Boschhoven bezitten ondanks alles toch nog een representatief aantal boerderijen van het kort- en vooral langgeveltype. Tussen de wereldoorlogen in is ook nog een aantal boerderijen vernieuwd en na 1950 werden in het kader van streekverbetering talrijke boerderijen gemoderniseerd door het vergroten van ramen en het verhogen van muren.

Dit heeft tot sterke verminkingen geleid. Vooral in Leenderstrijp zijn goede en slechte voorbeelden te zien van wat in de laatste decennia het lot is geweest van de Brabantse boerderij. Door kleinschalige aanpassingen bleven boerderijen als Boschhoven 1 en 21 relatief goed bewaard. Andere werden met behoud van de oude hoofdvorm veel ingrijpender aangepast, zoals Boschhoven 50 dat grotere ramen kreeg. Strijperstraat 31 en 36 zijn veel ingrijpender aangepakt, alleen de hoofdvorm toon nog verwantschap met een boerderij.

Ook verbouwingen tot woonboerderij hebben vaak ingrijpende gevolgen gehad. Soms blijft slechts een deel van de boerderij intact, zoals bij Strijperstraat 28 het oude woongedeelte, soms worden overal nieuwe raamindelingen aangebracht die met de vroegere toestand weinig te maken hebben. Dit is het geval met Zaalstraat 5 en Strijperstraat 38. Strijperstraat 42, Dorpsstraat 99 en Riesten 2 zijn uitwendig goed geconserveerd: oud muurwerk en details zijn bewaard gebleven, een werkwijze die aanvaardbaar is. Renhoek 20 is een voorbeeld van stijlzuivere herbouw, waarbij oud materiaal is toegepast. Hierdoor wordt een illusie van authenticiteit opgehouden, terwijl het gebouw echter weinig meer van doen heeft met de oorspronkelijke toestand. Dergelijke gebouwen missen alle cultuurhistorische waarde.

In de gemeente komen enkele kortgevelboerderijen, maar vooral boerderijen van het langgeveltype met dwarsdeel voor. Boschhoven 21 is een kortgevelboerderij van het hoekgeveltype, en bovendien een zeer fraai voorbeeld van een 17e eeuwse boerderij met ernaast een kleine boerderij -nu schuur- met vitselwerkwanden die ook typologisch zeer zeldzaam is. Het huis heeft nog het oude erf en is onderdeel van een gave nederzetting. Het boerderij-cafe Dorpsstraat 99 is inwendig sterk vernieuwd. Dorpsstraat 56 is een laat voorbeeld van een kortgevelboerderij.

Bij Strijperstraat 25, 41 en Zaalstraat 6 is waarschijnlijk sprake van een latere wijziging tot langgevel. Strijperstraat 44 en Zaalstraat 1 laten dit zien in de twee ingangen, een in de korte en een in de lange gevel.

De oudste boerderijen van het langgeveltype zoals Boschhoven 48, Strijperstraat 59, Riesten 2 en Zaalstraat 6 zijn misschien 18e of vroeg 19e eeuws. Uit de latere 19e eeuw dateren gave boerderijen als Boschhoven 1 en 6, Dorpstraat 112, Strijperstraat 57 en Zevenhuizen 3. In het begin van onze eeuw werd dit type vernieuwd en aangepast. Voorbeeld is Boschhoven 34 en Bruggerhuizen 4, beide met mansardedak en baksteenornamentiek. Zevenhuizen 5 en 14 zijn eveneens eenvoudige boerderijen uit ca. 1920-30.

Woonhuizen

De woonhuizen in de gemeente dateren bijna allemaal van na 1900 op enkele uitzonderingen na. Het later van een mansardedak voorziene huis Dorpstraat 80 dateert uit 1875. Het is evenals Dorpstraat 43 haaks op de straat gericht.

De laat- 19e eeuwse arbeiderswoningen Dorpsstraat 111-113 zijn eenvoudig en sober met hun baksteengevels. Wat rijker is Dorpstraat 28 met gepleisterde banden van kort na 1900.

Overigens domineren enkele villa-achtige woonhuizen van ca. 1910 deze straat: voorbeelden zijn no. 42 en 45. No. 53 is een blokvormige villa van ca. 1930. Valkenswaardseweg 35 is een eenvoudige in landelijke trant gehouden boswachterswoning.

Kerkelijke gebouwen

De parochiekerk in de Dorpsstraat is wat de toren met uivormige bekroning betreft een goed voorbeeld van Kempense gotiek met evenals in de kerk sterke Maaslandse invloed. De pastorie is een kubusvormig neoklassicistisch woonhuis van een in die tijd voor pastorieën gebruikelijk type. Op het ommuurde kerkhof enige neogotische en neoromaanse monumenten.

Op Boschhoven een H. Hartbeeld.

Op de hoek Dorpsstraat-Oostrikkerdijk een neogotisch wegcruis.

Op de plaats van de middeleeuwse kapel van Leenderstrip is in de vroege 19e eeuw een allersoberst kapelletje gebouwd.

Bedrijfsgebouwen

Oostrikkerdijk 1 is een groot l-vormig complex van een brouwerij uit 1815. Aan de Valkenswaardseweg 3 een eenvoudig woonhuis met aangebouwde maalderij. Zevenhuizen 1 is een tolhuis uit de vorige eeuw.

De coöperatieve winkel van Leenderstrip, Strijperstraat 51, is een eenvoudig bouwwerkje van sociaal-historische betekenis.

Groenelementen

In de nederzettingen bevindt zich een groot aantal oudere linden, meestal voor vernieuwde boerderijen. De eeuwenoude in etages, gesnoeide, vermoedelijk 18e eeuwse linde op de driehoek Klooster is vermeldenswaard.

Verder zijn opmerkelijk de erfbepantingen van Boschhoven 21 en Strijperstraat 38 en 59. Helaas zijn drie van de vier linden voor Dorpstraat 99 enige jaren geleden gekapt.

Op de vroegere markt bevinden zich nog enige oudere linden. Zeer opmerkelijk tenslotte is de beplanting van linden en eiken rond de St. Janskapel van Leenderstrijp.